

6. Реан А. А., Бордовская Н. В., Розум С. И. Психология и педагогика. – URL: <http://www.psyho.ru/library/books/rean-a-abordovskaya-n-vrozum-s-i-psixologiya-i-pedagogika>

7. Позитивні та негативні емоції. – URL: <https://uk.nsp-ie.org/emociones-positivas-y-negativas-definicion-y-lista-46c4b2-2a82a4>

8. Алешина И. В. Поведение потребителей: учебник. Москва: Экономистъ, 2006. 525 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

9. Джоджо Мойєс «До зустрічі з тобою». 2012. С. 1-371. – URL: <https://www.readingsanctuary.com/read-online/me-before-you-pdf-downloads>

Sasina J. Verbal means of representation of positive emotional states of personality in Jojo Moyes's novel "Me before you".

The article is devoted to the study of verbal means of representation of positive states of emotions. The concepts of "emotion" and "emotional state" are defined. Positive emotional states are characterized in the novel by Jojo Moyes "Me before you". Linguistic means of verbalization of positive emotional states in the novel of the English writer are analyzed.

Keywords: *emotional state, lexical means, positive emotions, verbalization, nomination.*

Д. Р. Сахненко

Науковий керівник – проф. В. І. Школярєнко

ЗБАГАЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ШЛЯХОМ ЗАПОЗИЧЕННЯ

У статті розглянуто основні шляхи запозичення комп'ютерної термінології у систему німецької мови, здійснено аналіз лексичних одиниць та способів їх запозичення та асиміляції. У праці названі вірогідні причини певних типів запозичення саме комп'ютерної термінології та окреслені подальші напрямки цього дослідження.

Ключові слова: *німецька мова, запозичення, комп'ютерна термінологія, англіцизми.*

Постановка проблеми. Ми живемо в час, коли майже кожного дня з'являються все нові інформаційні розробки, котрі потребують лінгвістичного окреслення, тому комп'ютерна термінологія постійно збагачується новими одиницями. Але комп'ютерна термінологія також має свою особливість. Оскільки комп'ютери стали невід'ємною частиною людського буття, поняття з комп'ютерної сфери проникли до активного словника носіїв мови, а деякі навіть видозмінилися та перетворилися на жаргонізми (наприклад, в українській мові *клава, комп, вінда* та інші). Саме тому комп'ютерна термінологія є одним із основних напрямів дослідження сучасних лінгвістів, котрі досліджують шляхи та способи утворення комп'ютерної термінології, її структурно-семантичні особливості, а також фразеологізми цієї підмови, її синоніми, антоніми та її тематичну належність [1; 2; 5].

Аналіз актуальних досліджень. Питанням збагачення комп'ютерної термінології німецької мови займалися як зарубіжні (Б. Карстенсен, Д. Кристал, Г. Бернд, Дж. Мілрой, У. Вайнрейх), так і вітчизняні (Н. Єреміна, М. Городникова, В. Левицький, І. Ольшанський) науковці. Хоча вони й зробили великий внесок у дослідження цього явища, воно досі залишається актуальним об'єктом наукової зацікавленості у зв'язку зі стрімким розвитком технологій сучасності.

Метою цієї статті є визначення ролі запозичення у становленні німецької комп'ютерної термінології.

Виклад основного матеріалу. Комп'ютерна термінологія німецької мови складається переважно з іменників: *der Kunde* 'користувач', *die Unterhaltung* 'чат', *das Fehler* 'помилка', *die Codierung* 'кодування'. Проаналізовані були також дієслова (наприклад, *verlassen* 'покидати', *browsen* 'передивлятися', *chatten* 'спілкуватися в чаті', *konvertieren* 'конвертувати', *rebloggern* 'реблогнути', *brennen* 'записати на диск') та прикметники (*kompatibel* 'сумісний', *konkav* 'увігнутий', *digital* 'цифровий', *unsichtbar* 'невидимий').

Розвиток комп'ютерних технологій тісно пов'язаний з іншими науками, такими як математика, фізика, лінгвістика, тощо. Це стало причиною появи термінів з цих областей в аналізованому нами матеріалі, як і загальноживаної лексики: *der Doppelpunkt* 'двокрапка', *die Farbe* 'колір', *das Komma* 'кома', *der Vergleich* 'порівняння', *die Komponente* 'компонент', *berechnen* 'вираховувати', *kubisch* 'кубічний', *das Konzept* 'поняття', *die Konstante* 'константа', *konstruieren* 'будувати'. Такі слова були виключені з нашого безпосереднього аналізу, оскільки вони не змінюють свого значення, залишаючись термінами вихідних областей науки та не потрапляють в коло наших інтересів.

У мові існують різні способи створення нових слів – це словотворення, семантична деривація та запозичення. При перших двох способах використовуються елементи рідної мови. При запозиченні однак номінація ґрунтується на елементах уже «чужої» мови. Запозичення можна назвати «легким» способом номінації, а словотворення та деривація – це творчий процес та їх перевагою є вмотивованість, а відповідно – зрозумілість номінацій.

Вмотивованість номінацій – це причина того, що найпродуктивнішим шляхом виникнення термінів найчастіше є використання слова своєї загальнонародної мови у термінологічному значенні [4, с. 63].

Для створення термінів також використовують латинські та грецькі елементи [4, с. 67]. Що ж щодо комп'ютерних понять, то О. А. Юхмина вказувала, що вони можуть виникати шляхом запозичення з інших галузей наукового знання та із загального вжитку [5, с. 8].

Англійська мова – то мова техніки та електроніки. Майже всі інноваційні дослідження та винаходи у комп'ютерній сфері, а *fortiori* їх позначення – виникають у англомовному середовищі. Далі технології поширюються світом і вже у інших мовних середовищах з'являються їх номінації. Проведене нами дослідження показало, що більшість комп'ютерних неологізмів є результатом запозичення.

Відомо, що у лінгвістиці виділяють різні типи запозичення – фонетичні та кальки. За фонетичного запозичення з іншої мови береться звукова сторона слова. За калькування іншомовний зразок перекладається засобами власної мови. Різновидом кальок є семантичні кальки, коли вживається вже готове слово власної мови, але йому надається нове значення за зразком іншомовного слова [4, с. 67].

У результаті проведеного аналізу було виявлено, що фонетичні запозичення в німецькій комп'ютерній термінології складають 12%. Такими запозиченнями є слова: *der Backslash* 'зворотній слеш', *das Baud* 'бод', *der Bit* 'біт', *booten* 'завантажувати', *das Browsing* 'перегляд', *der Browser* 'браузер', *der Cache* 'кеш', *der Karton (Cartoon)* 'мультфільм', *die Chip* 'чип', *das Chrom* 'інтенсивність кольору', *der Cursor* 'курсор', *der Demodulator* 'демодулятор' та інші.

Фонетичні запозичення зазвичай поділяються на асимільовані та неасимільовані. Ступінь асиміляції може бути різним та стосуватися різних сторін мовного знаку. Всі перераховані англіцизми переходячи до німецької мови отримали граматичні категорії, характерні німецькій мові: іменники – категорію роду, дієслова – характерну німецькій мові систему формоутворення та інфінітивний суфікс – *en*, як ось в *booten*, *googeln*, *klicken*. О. А. Юхмина, аналізуючи англомовні запозичення комп'ютерної сфери говорить про наступні типи адаптації термінів: графічна, фонетична та семантична [5, с. 11].

Графічна адаптація – це перекодування графічної оболонки, транслітерація, типова для наприклад української мови, оскільки українська та англійська мови користуються різними графічними системами. Оскільки англійська та німецька мова використовують латинку, то графічна адаптація не є актуальною для англомовних запозичень,

хоча в досліджуваному матеріалі були зафіксовані певні випадки. Ось, наприклад, англійське *processor* переходячи до німецької мови, вірогідно, під впливом слова *Prozess* перетворилося на *Prozessor*.

Фонетичне засвоєння відбувається шляхом заміни відсутніх звуків в мові-реципієнті на близькі в акустичних чи артикуляційних відносинах. Наприклад, заміна англійського [æ] на німецькій [ɛ] у словах *der Cache* 'кеш', *der Backslash* 'зворотній слеш'. Наслідком розповсюдження англійської мови є обставина, що англійські запозичення вимовляються максимально наближено до вихідної мови, на відміну від, наприклад, давніх запозичень як *Colgate*, котре вимовляється як [kolga:te].

Семантична адаптація має у собі процес, коли слова включається в систему мови шляхом набуття синонімів та родовідних зв'язків. Такий аспект адаптації не прикметний для нашого дослідження, однак є припущення, що термін, будучи частиною певної терміносистеми, обов'язково включається у родовідні стосунки.

Також виділяють словотворчу адаптацію, де відбувається перенесення способів та моделей термінотворення із вихідної мови у мову-реципієнт, а також процес утворення дериватів від іншомовного слова. Вивчення такої адаптації не є можливим на основі наявного матеріалу у зв'язку з його обмеженістю.

Таким чином, фонетичні запозичення у незначній мірі представлені в комп'ютерній терміносистемі німецької мови. Такі слова при переході у німецьку піддаються фонетичній, лексичній та інколи навіть графічній асиміляції.

Ще одним способом запозичення є кальки різних типів, широко представлені в аналізованому матеріалі. Семантичні кальки, тобто споконвічні слова, використовувані в переносному значенні за зразком іноземного слова, складають більшість запозичень в цій предметно-понятійній галузі. Прикладами семантичних кальок є слова: *der Befehl* от *command* 'команда', *dekodieren* от *decode* 'декодувати', *konstruieren* от *design* 'проєктувати', *der Schreibtisch* от *desktop* 'рабочий стіл', *die Anzeige* от *display* 'візуальне відтворення'.

Семантичні кальки представлені двома групами. Перша – це слова, звукові оболонки яких розрізняються у вихідній та мові-реципієнті: *die Komprimierung* від *compression* 'ущільнення', *verketten* від *concatenate* 'зв'язувати', *die Verbindung* від *connection* 'з'єднання', *umwandeln* від *convert* 'перетворювати', *der Absturz* від *crash* 'збій'. Друга група – це терміни,

звукове оздоблення яких співпадає в двох мовах повністю або частково та які інколи є інтернаціоналізмами: *kompatibel* від *compatible* 'сумісний', *die Konsole* від *console* 'пульт оператора', *der Kontrolleur* від *controller* 'пристрій управління', *die Daten* від *data* 'дані'. Вірогідно, розширення семантичної структури інтернаціоналізмів обумовлено двома факторами: вмотивованістю німецького відповідника, а також схожістю звукової оболонки з вихідним англійським словом, що полегшує роботу перекладачу у виборі німецького еквівалента.

Серед комп'ютерних термінів німецької мови також широко представлені словотвірні кальки, котрі є поморфемним перекладом іноземного слова: *der Datenfluss* від *dataflow* 'потік даних', *herunterladen* від *download* 'завантажувати', *ausführbar* від *executable* 'виконуваний', *die Ausführung* від *execution* 'виконання', *die Brandmauer* від *firewall* 'міжмережевий канал'. Бачимо, що поморфемний переклад відбувається як у префіксально-суфіксальних дериватах (*Ausführung* від *execution* 'виконання'), так і у складних словах (*die Brandmauer* від *firewall* 'міжмережевий канал').

За калькування афіксальних дериватів корінь перекладається, а афіксу підбирається німецькій відповідник. Наприклад, в *die Ausführung* від *execution*: *execute* – *ausführen*, *-tion* – *-ung*. . Все ж у цьому випадку задача спрощується наявністю в німецькій мові готового похідного слова. Серед калькованих запозичень представлені також слова, одна частина яких – це семантична калька, а інша – інтернаціональний афікс, як ось наприклад *die Metadatei* від *metafile* 'метадокумент', *die Metasprache* від *metalanguage* 'метамова'.

Н. Кошкарова виділяє також гібридні композити [2]. Такими називають слова, утворені за моделлю «іноземне слово+рідне слово», наприклад *Excel-файл*, *Bluetooth-мережа*. Оскільки різні мови використовують різні алфавіти, то виділяють два типи гібридів: друге слово є фонетичним запозиченням, або споконвічно рідним словом.

На цій основі можна стверджувати, що запозичення-гібриди присутні і у німецькій комп'ютерній термінології. Наприклад, такі слова *das Doppelbit* від *dibit* 'дібіт', *das Digitalisiertablett* від *digitizer* 'цифровий відтворювач'. Прикметно, що відповідники в мові-джерелі є словотвірними дериватами, а у німецькій мові їм відповідають слова-композити. Словом-основою може замінюватися як префікс (*das Doppelbit* та *dibit*), так й суфікс (*das Hash-Verfahren* від *hashing* 'геширування').

Матеріал дослідження дозволяє нам стверджувати, що другий тип гібридів більш поширений в комп'ютерній терміносистемі німецької мови: словотвірний афікс заміщується словом, котре має таке саме словотвірне значення. Суфікс *-ing* вказує на процес та передається німецьким *das Verfahren* 'процес', суфікс *-er* вказує на діяча та в німецькій його відповідником є слово *das Gerät* 'прилад'.

Та не всі комп'ютерні терміни німецької мови можна пояснити процесами запозичення. Для деяких понять в німецькій мові використовуються слова, що не мають жодного зв'язку з англійськими відповідниками. Такі слова номінуються, як правило, за їх безпосередньою функцією: *speichern* зберігати – *memorize* запам'ятовувати, *der Fehler* 'помилка' – *bug* 'клоп'. Те, що в німецькій мові не спрацював механізм калькування пояснюється тим, що зв'язок вихідного значення з похідним не був би вмонтованим.

В аналізованій комп'ютерній підсистемі англійської мови зустрічаються однокореневі слова. В цьому зв'язку цікаво просліджується закономірність передачі однокореневих слів англійської мови засобами німецької мови. Не всі деривати англійської мови знайшли свої відповідності в комп'ютерній терміносистемі німецької мови. Словотвірні гнізда в англійській мові можуть бути представлені сімома чи вісьмома елементами, однак в німецькій мові знаходять вираження тільки чотири з них. Так, слова англійської мови *connection* 'зв'язок', *connectionless* 'беззв'язний', *connectivity* 'можливість зв'язку' та *connector* 'роз'єм' перекладені німецькою як *die Verbindung*, *verbindungslos*, *der Vernetzungsgrad*, *der Steckverbinder*. Майже всі перелічені німецькі відповідники англійських термінів є однокореневими, за виключенням терміну *der Vernetzungsgrad*. Прикметно, що 2/3 однокореневих слів англійської мови мають за еквівалент однокореневі і в німецькій мові. Припускаємо, що підбір іншого, неоднокореневого еквівалента обумовлений внутрішніми мовними причинами, а саме пошуком слова, близького за значенням, але такого, що найближче передає сутність явища. Так, дієслово *check* 'перевіряти' може бути перекладене німецькою як *kontrollieren*, *prüfen*, *verifizieren*, *nachmessen*. Ця варіативність з'являється також при перекладі похідних слів від *check*: *check* – *die Kontrolle*, *checkout* – *das Austesten*, *checkpoint* – *der Prüfpunkt*.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши матеріал можемо зробити висновки, що більшість комп'ютерних термінів німецької мови є різного

роду запозиченнями з англійської мови. Найбільш поширеними є семантичні кальки, котрі є запозиченнями переносного слова з мови-джерела. Багато термінів, котрі виникли в німецькій мові у результаті семантичного запозичення, мають практично ідентичне звучання. Можливими причинами є вмотивованість німецького еквівалента з одного боку та схожість звукової оболонки двох мов – з іншої. Також був виділений особливий тип комп'ютерних запозичень – гібриди, котрі є сукупністю іноземних елементів та компонентів німецької мови. Перспективою подальшого дослідження є співставлення результатів на матеріалі німецької мови з матеріалом української мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Еремина Н. К. Лексика и фразеология компьютерного подъязыка: автореф. дисс. ... к. филол. н. Пенза, 2012. 24 с.
2. Кошкарова Н. Н. Структурно-семантические особенности и степень адаптации англоязычной частично ассимилированной лексики в русском компьютерном подъязыке: Дис. ... канд. филол. наук. Екатеринбург, 2004. 232 с.
3. Левицький В. В. Лексикологія німецької мови. Вінниця: Нова книга, 2014. 384 с.
4. Реформатский А. А. Введение в языковедение: учебник для вузов. Москва: Просвещение, 1967. 544 с.
5. Юхмина Е. А. Адаптация англоязычных компьютерных терминов к лексической системе русского языка: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20. Челябинск, 2009. 25 с.

Sakhnenko D. Enrichment of German Computer Terminology by Borrowing Words.

The article considers the main ways of borrowing computer terminology into the German language system, analyzes lexical units and their assimilation. The article names the probable reasons for certain types of computing terminology borrowings and outlines the further directions of this research.

Key words: *German language, borrowings, computing technology, anglicisms.*

В. Г. Свергун

Науковий керівник – проф. В. І. Школяренко

ВІДТВОРЕННЯ КОНЦЕПТУ «ДИТИНСТВО» В ТВОРАХ Ч. ДІККЕНСА

У статті розглянуто концепт «Дитинство» на матеріалі перекладів творів англійського романіста Чарльза Діккенса. Даний концепт розглядається на прикладі романів раннього періоду творчості митця. Також простежується особливий почерк, індивідуальність, неповторність у відтворенні Діккенсом концепту «Дитинство» в своїх працях.

Ключові слова: *дитинство, концепт, дружба, діти, головний герой, добро, зло, сирітство, образ, вікторіанський, епоха, стиль, романтизм, реалізм, просвітництво.*

Постановка проблеми. Відтворення концепту «Дитинство» у творах Чарльза Діккенса демонструє його неповторний письменницький стиль,